

Медіація в Україні: «За» чи «Проти»

Якушенко Д.В., студент гр. Юм-21 юридичного факультету СумДУ

Науковий керівник - Куліш А.М., д.ю.н., професор, декан юридичного факультету СумДУ

Світова практика свідчить про те, що медіація на сьогоднішній день є однією з найпопулярніших форм врегулювання спорів. Якщо звернутися до статистики, то вона показує, що практично 90% всіх процедур медіації завершуються успішно для конфлікуючих сторін. Зарубіжні юристи та адвокати вже не можуть уявити повсякденне управління конфліктом без застосування медіації. І якщо в США і Європі застосування медіації є звичайним явищем, то для України воно нове і практично незвіданим [3,с.50].

Опитування, проведене «ЮРИСТ & ЗАКОН» серед юристів, показав, що приблизно 60% з них мають досить туманне уявлення про медіацію, приблизно 30% вивчали цей спосіб врегулювання суперечок, але не використовують її у своїй практиці і тільки 10% від респондентів відповіли, що успішно практикують її у своїй діяльності.

Дехто вважає, що, почитавши спеціальну літературу (добре, якщо якісну), можна стати медіаторами. І при цьому навчитися водити машину по книжці ніхто не намагається. Всі хочуть отримати практику водіння. Чому? Тому що небезпечно для свого життя. З життям інших людей також можна експериментувати, а отже, медіації теж потрібно вчитися. Це одна з причин того, чому потрібен спеціальний закон про медіацію.

Питання про необхідність прийняття окремого спеціального закону, що регулює питання застосування медіації, є закономірним. Адже є країни, де медіація успішно практикується без спеціального законодавства [6].

А може, альтернативою закону є внесення спеціальних процесуальних норм у спеціальне законодавство? Можливо, і так. Кожен з аргументів має право на життя. У свою чергу, хочемо запропонувати кілька пояснень, чому ми вважаємо важливим прийняття окремого закону.

Дану тему досліджували такі відомі вчені, як: Христоф Бесмер, Ед Ватцке, М. Манн, Г. Єременко та інші.

Внесення окремих норм в окремі кодфіковані законодавчі акти не дає гарантій єдності підходів до того, що таке медіація, які базові вимоги до медіаторів, права та обов'язки учасників. Необхідна також уніфікація основних понять, яка задасть стандарт їх використання в спеціальних нормативних актах. Саме тому авторський колектив ухвалив рішення працювати над законопроектом, який носитиме рамковий характер, а всі спеціальні вимоги винести в сферу регулювання спеціального законодавства.

Крім того, доводиться визнати, що при внесенні спеціальних норм в окремі нормативні акти будуть спроби внести такі редакції визначень і понять, які можуть відображати специфіку «внутрішньокорпоративних інтересів» спеціалістів різних галузей права. І тоді медіація у кримінальному процесі може бути зовсім не схожа на медіацію сімейних або цивільного-правових спорів.

Єдиний закон – це також можливість повною мірою в жодному нормативному акті встановити нормативну регламентацію всіх питань, що стосуються застосування медіації. Вважаю, що окремо внесена в процесуальний акт стаття про позасудове засіб врегулювання спору дасть тому, хто буде цю статтю застосовувати (у т. ч. представників державних органів управління, суддів і т. д.), більше запитань, ніж відповідей.

Друга суттєва причина, на наш погляд, полягає в тому, що прийняття окремого самостійного закону допоможе легітимізувати медіацію та підвищити довіру до неї. Це сигнал для потенційних клієнтів про те, що, якщо держава визнає медіацію, можливо, варто спробувати. Швидше за все повна відсутність законодавчого регулювання та уповання тільки на те, що її впровадження буде підтримуватися дією ринкових механізмів, - не для нашої країни. Крім того, задаючи норми, наприклад, щодо вимог до освіти медіаторів, створюються потенційні гарантії захисту прав учасників медіації.

Прийняття закону – добрий сигнал Європейському Союзу про те, що ми визнаємо вимоги Директиви ЄС 2008/52/ЄС від 21.05.2008 в цілому, а також в частині вимог, що стосуються імплементації правил медіації в національне законодавство до травня 2011 року. Можна сказати, що Росія, Казахстан, Білорусь, Румунія, Польща, країни Балтики і т. д. не є для нас провідниками

стандартів впровадження медіації в країні, але прецеденту створено. У цих країнах або вже прийняті спеціальні закони, або законопроекти готуються до прийняття[2,с.75].

Інша причина полягає в тому, що застосування медіації є багатограним. На деякі сфери діяльності, які потребують законодавчого регулювання медіації, дія процесуального законодавства не поширюється (наприклад медіація в організації). Є небезпека того, що, забувши (чи не встигнувши) внести відповідні норми у спеціальне законодавство, ми просто обмежимо сферу застосування цього унікального інструменту.

Якщо подивитися на роботу адвоката в цілому, особливо на її окрему спеціалізацію «судовий захист», переговорний процес є невід'ємною складовою нашої діяльності. На мій погляд, справа, яке завершилося мировою угодою, по-справжньому завершилося. Будь-який конфлікт, якщо він доведений до виграшу Вашого клієнта, залишається поразкою Вашого опонента. Програш чийхось інтересів завжди буде примушувати таку сторону до матчу-реваншу. У таких справах дуже важливо ставити крапку.

Медіація ж, нарівні зі світовими переговорами, в свою чергу є незамінним інструментів вирішення конфлікту між сторонами. У юридичних компаніях на даний момент попит більше стосується не стільки самої послуги, скільки інформації про неї. Кожне нове явище повинно, природно, пройти всі етапи свого розвитку. На даний момент ми, адвокатські компанії, переживаємо процес, який Європа пройшла вже багато років тому при поширенні такого явища, як медіація. Колись, читаючи інтерв'ю одного західного медіатора, запам'яталося його висловлювання про те, що в його країні близько 10 років пішло тільки на поширення інформації та реклами такого альтернативного методу вирішення спорів, як медіація. [4,с.50].

На нашу думку, ті адвокати, які думають про розвиток свого бізнесу завтра, повинні звернути увагу на це нове явище і допомогти йому відбутися в Україні. Зізнатися, ментальність нашого населення і загальний рівень правової культури будуть стримуючими факторами, адже багаторічна практика показала: за стіл переговорів сідають переважно розумні і грамотні люди, які готові, як мінімум, визнати факт необхідності «парламентера». Наша ж ментальність не завжди дозволяє людям визнавати свої помилки, поразки і потреба в кваліфікованому підході. Однак це не привід гальмувати розвиток практики на рівні юридичних компаній. Саме юристи, користуючись тим, що спілкуються безпосередньо зі сторонами конфлікту, мають можливість поширювати інформацію про медіацію серед потенційних споживачів цієї послуги. Останнім часом стало приємно усвідомлювати, що питання про це явище надходять вже безпосередньо від клієнта. Ті, хто прагнуть використовувати у своїй діяльності максимум новацій, завжди з охотою цікавляться новою послугою. Щоб іти в ногу з часом, адже саме наша компанія перша підтримала проект впровадження в Україні медіації, на даний момент кілька адвокатів нашої команди проходять професійну підготовку медіаторів, а дехто вже має відповідний сертифікат. Тим часом кожного клієнта, що приходить за послугою «судового супроводу», ми розповідаємо про існування медіації та її переваги.

Таким чином, головним позитивним ефектом процесу медіації є те, що після її завершення сторони чітко знають, що результат, до якого вони прийшли, був вироблений ними безпосередньо. Не повинно бути відчуття, що справа була розглянута якимсь арбітром, як часто безпідставно уявляють медіатора, не повинно бути почуття, що хтось із сторін отримав в результаті щось більше, ніж інший. Договір, який укладають сторони в результаті медіації, може розподілити права, обов'язки сторін, їх вигоду або які-небудь придбання абсолютно по-іншому, ніж наказало б рішення суду, ґрунтуючись на нормах права. Договір повинен містити не вирішення спору по суті, через впровадження конкретних законів, як роблять це судді та юристи, а розподілити домовленості так, як хотілося б сторонам, і в цьому є головний сенс і мета будь-яких світових переговорів і медиативних процесів.

Література:

1. Про міжнародну комерційну примирювальну процедуру з настановами щодо її впровадження й застосування: Типовий Закон ЮНСІТРАЛ 2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-conc/03-90953_Ebook.pdf

2. Бесмер Х. Медиация: Посредничество в конфликтах / Перевод с нем. Н. В. Маловой — Калуга: Духовное познание, 2004. — 176 с.

3. Ватцке Э. «Вполне возможно, эта история не имеет к вам никакого отношения...»: истории, метафоры, крылатые выражения и афоризмы в медиации – М.: Межрегиональный центр управленческого и политического консультирования, 2009. — 144 с. ISBN 978-5-98872-013-3 .

4. Ведение переговоров и разрешение конфликтов / Перевод с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. — 226 с. ISBN 5-9614-0227-4.

5. Герзон, Марк. Лидерство через конфликт: Как лидеры-посредники превращают разногласия в возможности / Пер. с англ. Павла Миронова. — М.: Манн, Иванов и Фербер, 2008. — 344 с. ISBN 978-5-902862-72-7.

6. Беліков О. Конфлікти у підприємницькій діяльності та можливості їх врегулювання / О.Беліков.- Юр.журнал: Юстиніан №5\2007 :[Електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.phpid=2664>

7. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: Указ Президента України № 361/2006 від 10.05.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/361/2006>

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми: СумДУ, 2013. — С. 228-230.